

Plan d'instrucziun 21: Meds d'instrucziun rumantschs

Posiziun da la Lia Rumantscha

■ **(Ir) Il Plan d'instrucziun 21 va proximamain en consultaziun. En vista a quest fatg impurtant per il rumantsch en scola prenda la Lia Rumantscha posiziun tar las dumondas en connex cun il model da coesistenza e cun ils meds d'instrucziun rumantschs.**

Il nov plan d'instrucziun

Dapi l'atun 2010 è en elavuraziun in nov plan d'instrucziun per la scola populara. L'uschenumnà Plan d'instrucziun 21 vul armonisar las finamiras da l'instrucziun da 21 chantuns che sa participeschan. Suentar che l'elavuraziun è terminada decidan ils chantuns en atgna reschia cura ch'il nov plan d'instrucziun entra en vigur. Proximamain va il Plan d'instrucziun 21 en consultaziun. La Lia Rumantscha spetga cun interess il sborz da consultaziun ed al vegn ad analisar en vista a la dumonda sch'il model da coesistenza è implementà suffizientamain en il nov plan d'instrucziun. Il model da coesistenza «rg – idioms en scola» prevesa che scolas che alfabetiseschan en l'idiom intermedieschan il rumantsch grischun a moda receptiva (leger e chapir) e las scolas che alfabetiseschan en rumantsch grischun intermedieschan l'idiom a moda receptiva. Tenor il model èsi cunzunt impurtant che tut las scolaras e tut ils scolars s'occupian en l'avegnir pli intensivamain

cun la lingua e cultura rumantscha a moda cumplexiva e sur ils cunfins idiomatics or. Quai duai rinforzar la chapientscha interrumscha.

Il Plan d'instrucziun 21 prevesa ch'i vegn instrui en la scola primara duas linguas estras, numnadamain ina lingua naziunala e l'englais. L'iniziativa da las linguas estras avess in'influenza nuschaivla sin la convivenza linguistica en noss chantun triling. La politica da scola sto tegnair quint da la situaziun linguistica singulara en il Grischun. Quai signifitga che las linguas minoritaras ston vegnir promovidas e che las scolas rumantschas e talianas ston pudair restar cumpatiblas cun il conturn geografic e cun las scolas cuntinuantes. Perquai favurisescha la Lia Rumantscha la reglamentaziun da las linguas estras actuala. Cun l'avantag da la bilinguitad èsi pussaivel da stgaffir per las scolas rumantschas ina purschida equivalenta a quella da las scolas tudestgas. Autramain vegn il rumantsch en scola sut squitsch. La Lia Rumantscha è cunter l'iniziativa e vegn ad intervegnir en quel senn decididamain en il discurs politic respectiv.

Ina grupp accumpagnanta per dumondas da scola

La Lia Rumantscha convochescha proximamain ina grupp accumpagnanta per dumondas da scola che duai concretisar

il model da coesistenza che vegn implementà en il Plan d'instrucziun 21. Plinavant duai quella grupp elavurar ina posiziun per il Plan d'instrucziun 21 en consultaziun. Quella posiziun duai per l'ina resguardar ils differents interess che regian en la scola rumantscha e per l'atra unir las forzas per avair dapli influenza sin il sborz da consultaziun.

La stad 2012 aveva la LR instradà ina grupp politic-strategica per dumondas areguard il rumantsch en scola che aveva rapportà il december 2012 a cusseglier guvernativ *Martin Jäger*. La grupp aveva proponì da quel temp dad implementar il model da coesistenza immediat en il plan d'instrucziun vertent. Cusseglier guvernativ Martin Jäger era percenter da l'opiniun che questas dumondas tutgian tar il Plan d'instrucziun 21. Gia lura eri previs da convocar en in proxim pass ina grupp da lavur cun exponentas ed exponentas da la scola per accumpagnar la fasa da consultaziun dal Plan d'instrucziun 21 ed il svilup areguard ils meds d'instrucziun rumantschs.

La grupp accumpagnanta per dumondas da scola sut l'egida da la Lia Rumantscha duai sa cumponer dad exponentas e d'exponentas da las suandantas organisaziuns cun lur interess specifics:

Conferenzas generalas da la magistraglia rumantscha (Conferenza Generala

Ladina CGL, Conferenza Generala romantscha Surselva CGrS, Conferenza Rumantscha Grischun Central CRGC) – Scola auta da pedagogia dal Grischun SAPG; Persunas cun experientschas en l'instrucziun dals idioms e da rumantsch grischun; Pro idioms; Pro rumantsch e la Lia Rumantscha

I dovre era meds d'instrucziun en ils idioms

Savend che la scola rumantscha n'ha magari tut ils meds d'instrucziun che fissan stads necessaris en las tschintg varietads idiomaticas constatescha la Lia Rumantscha che la situaziun actuala en connex cun ils meds d'instrucziun en ils idioms n'è betg acceptabla. Sche l'idiom è lingua d'alfabetisaziun sto il chantun metter a disposiziun meds d'instrucziun respectiv. L'intenziun da vulair iniziar la produziun da meds d'instrucziun en ils idioms pir cun l'introduziun dal Plan d'instrucziun 21 na po la Lia Rumantscha betg acceptar. Usà dovre immediat soluziuns pragmaticas che correspundan al basegn urgent.

L'appel da la Lia Rumantscha da reagir svelto sin il basegn urgent per meds d'instrucziun en ils idioms na stat betg en cuntradicziun cun la strategia dal chantun da vulair concepir ils meds d'instrucziun en ils idioms a moda unitara. A chaschun d'ina reuniun da scolastas e

scolasts a Tavau la fin da matg da quest onn ha cusseglier guvernativ Martin Jäger ditg che concepir ils meds d'instrucziun per tut ils idioms a moda unitara saja d'avantag per motivs finansials e pussibileschia ina furmaziun effizienta da la magistraglia.

La Lia Rumantscha beneventa da princip la concepsiun unitara per ils meds d'instrucziun en ils idioms. A lunga vista è quai la dretga via. I dura dentant memia ditg da realisar quella idea perquai che la decisiun tge meds che ston vegnir producids vegniss prendida pir cun l'introduziun dal Plan d'instrucziun 21 en intgins onns. Perquai sto il chantun porscher maun en il fratemp per soluziuns pragmaticas e quai immediat. Quella lavur da produziun da meds idiomatics sto cumenzar uss, betg pir en insaquant onns.

Rumantsch grischun en scola

Ultra dals sforzs per meds d'instrucziun en ils idioms na dastga il chantun betg negliger las scolas che alfabetiseschan en rumantsch grischun. L'instrucziun en rumantsch grischun funcziuna bain e merita vinavant la cumplaina atenziun dal chantun e dals purtaders da scola. La produziun dals meds d'instrucziun en rumantsch grischun sto vegnir cuntinuada sco previs.